

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ ЗАТ „УКРПРОФОЗДОРОВНИЦЯ”

В статті визначено основні тенденції розвитку підприємств санаторно-курортного типу, виявлено загальні проблеми і запропоновано пріоритетні напрямки вдосконалення фінансово-господарської діяльності.

Ключові слова: фінансово-господарська діяльність, санаторно-курортні послуги, конкурентоспроможність послуг, платоспроможний попит.

В статье определены основные тенденции развития предприятий санаторно-курортного типа, выявлены общие проблемы и предложены приоритетные направления усовершенствования финансово-хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: финансово-хозяйственная деятельность, санаторно-курортные услуги, конкурентоспособность услуг, платежеспособный спрос.

This article defines the main tendencies of recreation type enterprises' development, as well as points out general problematic issues and priority methods of optimizing the economic and financial management of the above enterprises.

The keywords: financial and economic activity, the recreation type of services, competitiveness of services, a solvent demand.

Актуальність теми. На сьогоднішній день підприємства, які працюють у сфері рекреаційних послуг, мають ряд проблем, що викликані специфікою їхньої діяльності, відображенням кризового стану економічного розвитку країни та загальносвітовими тенденціями. На основі даних проблем все більш вираженого нестійкого характеру набуває фінансовий стан санаторно-курортних підприємств.

Необхідність аналізу діяльності підприємств санаторно-курортного типу, виявлення основних проблем для визначення пріоритетних напрямків розвитку обумовлює актуальність вибраної теми.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України має негативний вплив на підприємства санаторно-курортного типу, який характеризується різким падінням платоспроможного попиту на санаторно-курортні послуги (СКП) з боку населення.

Недостатній рівень фінансування санаторно-курортних установ значно знижує якість СКП, що стає основною причиною невідповідності якості наданих СКП і ціни за ці послуги. Це призводить до падіння внутрішнього попиту на вітчизняний рекреаційний продукт і, як результат, до скорочення показників заповнюваності ліжкового фонду санаторно-курортних установ, значного зниження рівня ефективності рекреаційної діяльності.

Заходи по покращенню фінансово-господарської діяльності підприємств санаторно-курортного типу передбачають удосконалення фінансово-економічних механізмів, відтворення курортно-рекреаційного потенціалу, проведення роздержавлення та приватизації санаторно-курортних закладів, оптимізації управління цими заходами, заохочення конкуренції. [1]

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. В своїх працях питання щодо аналізу ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств санаторно-курортного типу (СКТ) вивчали такі вчені: І.О. Федоров, І.Т. Балабанова, М.М. Вороновицький, М.В. Грідчина.

Постановка завдання (цілі) статті. Задачею дослідження є аналіз стану санаторно-курортного комплексу ЗАТ «Укрпрофоздоровниця» та пошук шляхів підвищення ефективності його функціонування.

Виклад основного матеріалу. Україна має різноманітні курортні зони та багаті природні лікувальні ресурси. Необхідним постає лише доцільне господарське їх використання. Це й покликане зробити створене закрите акціонерне товариство лікувально-оздоровчих закладів профспілок України «Укрпрофоздоровниця», дочірні підприємства якого стали провідними учасниками ринку санаторно-курортних послуг.

Сучасний етап розвитку підприємств СКТ можна характеризувати як кризовий у зв'язку з диспропорціями між платоспроможним попитом населення і вартістю СКП, рівнем фінансового забезпечення матеріально-технічної бази рекреаційних установ і інфраструктурних можливостей курорту, необхідністю залучення іноземних інвестицій у реконструкцію рекреаційних об'єктів, недосконалістю інвестиційного і податкового законодавства у відношенні до оздоровчої організації.[4]

Для повного аналізу стану санаторно-курортного комплексу використаємо SWOT – аналіз (табл.1)

Таблиця 1

SWOT – аналіз (сильних і слабких сторін внутрішнього та загроз і можливостей зовнішнього середовищ) санаторно-курортного комплексу

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> ■ розміщення санаторіїв в привабливих курортних регіонах країни; ■ наявність відносно кваліфікованого медичного персоналу; ■ позитивний імідж окремих санаторіїв; ■ наявність оригінальних методів санаторного лікування. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ низький рівень конкурентоспроможності СКП більшої частини санаторіїв; ■ відставання якості послуг від темпів зростання цін; ■ висока сезонна залежність результатів господарської діяльності; ■ зменшення сукупного ліжкового фонду; ■ низький рівень дохідності, а також випередження темпів зростання збитковості над прибутковістю; ■ недостатність капіталовкладень для розвитку та неефективність їх використання.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> ■ наявність ефекту масштабу при 	<ul style="list-style-type: none"> ■ висока залежність фінансово-

<p>низькому рівні концентрації у галузі;</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ посилення більш тісного зв'язку з фондами соціального страхування. 	<p>господарської діяльності від закупівель СКП фондами соціального страхування;</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ посилення конкурентної боротьби у галузі; ■ скорочення попиту на СКП низької якості ■ банкрутство збиткових підприємств.
---	--

Найбільш характерним для сучасного стану ЗАТ „Укрпрофоздоровниця” є наявність наступних проблем: [2]

- невідповідність між темпами зростання цін і рівнем якості (за останні 2 роки більше, ніж у 6,5 разів).

Наслідками даної невідповідності можуть бути: прогресуюче зниження конкурентоспроможності СКП ЗАТ „Укрпрофоздоровниця”, зменшення обсягу СКП та обсягу ринку рекреаційних послуг, зменшення доходності фінансово-господарської діяльності прибуткових санаторіїв, збільшення збитковості вже збиткових санаторіїв та підвищення вірогідності їх банкрутства.

- недостатність капітальних вкладень для збереження і зростання ліжкового фонду та поліпшення його якості. На протязі 2005-2008рр. на дочірніх підприємствах ЗАТ „Укрпрофоздоровниця” спостерігається високий приріст обсягів капітальних вкладень, проте обсяг ліжкового фонду зменшується. Це пов'язано із зростанням собівартості ліжко-місця (збільшення вартості медичного обладнання, медичних послуг, продуктів харчування), що призводить до здатності підприємств СКТ лише зберігати існуючі лікувальні та оздоровчі бази, а не вдосконалювати і розвивати їх. (рис.1)

1 – капітальні вкладення

2 – ліжковий фонд

Наявність цієї проблеми може призвести до зменшення конкурентоспроможності СКП ЗАТ "Укрпрофоздоровниця", зменшення обсягу СКП та обсягу ринку рекреаційних послуг, надані підприємствами санаторно-курортного комплексу ЗАТ "Укрпрофоздоровниця", зменшення доходності фінансово-господарської діяльності санаторіїв;

- низька частка якісного ліжкового фонду (так, номери люкс і підвищеної комфортності складають 15,3% від загальної кількості ліжок)

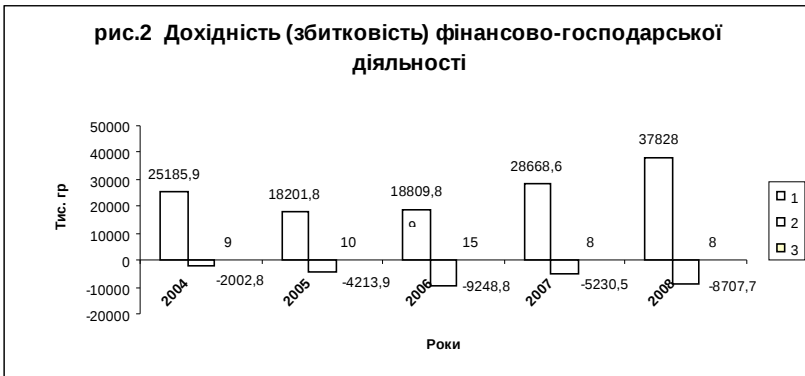
Можливі наслідки проблеми – втрата конкурентоспроможності СКП ЗАТ "Укрпрофоздоровниця", зменшення можливості підвищення якості СКП.

- більш висока, ніж у конкурентів, сезонна залежність фінансово-господарської діяльності.

Ця проблема існує через відсутність гнучкої системи ціноутворення ліжкомісця в залежності від сезону відпочинку та оздоровлення. У конкурентів, які є приватними оздоровчими закладами, система ціноутворення гнучка і змінюється по сезонам. Так, на таких підприємствах існує система знижок в осінньо-весінній періоді.

Внаслідок цього відбувається зменшення норми доходності фінансово-господарської діяльності санаторіїв проти рівня конкурентів.

- низький рівень конкурентоспроможності СКП більшої частини санаторіїв ЗАТ "Укрпрофоздоровниця". Негативним виявленням цієї проблеми є зменшення обсягу СКП та обсягу ринку рекреаційних послуг, а також доходності фінансово-господарської діяльності.
- висока залежність фінансово-господарської діяльності санаторіїв від продажу путівок фондам соціального страхування, частка яких в загальному доході за останні 2 роки збільшилась з 58,5% до 60,6%; низька частка диверсифікованого (комерційного) сектора збуту, яка за останні 2 роки зменшилась з 40,4% до 31,5%. СКК зазнає велику вірогідність банкрутства при втраті обсягів продажу путівок фондам соціального страхування.
- зростання обсягів збиткової діяльності за період з 2004 по 2008 роки на 434,8% при відставанні обсягів зростання від неї прибутковості у 6,6 рази при стабільній у останні 2 роки кількості збиткових санаторіїв. (рис.2)

1 – чистий прибуток прибуткових підприємств (темп росту до 2004 року)

2 – збитки збиткових підприємств (темп росту до 2004 року)

3 – кількість збиткових підприємств

Це впливає на зменшення можливості розвитку санаторіїв і підвищення якості СКП, зменшення конкурентоспроможності СКП ЗАТ „Укрпрофоздоровниця”, подальше відставання темпів зростання прибутковості від темпів зростання збитковості діяльності санаторіїв.

- зменшення ліжкового фонду ЗАТ „Укрпрофоздоровниця”, яке з 2000 по 2008 рік склало 33,5% при зростанні сукупного ліжкового фонду конкурентів на 13,4%. Негативними наслідками є подальше зменшення ліжкового фонду з втратою відповідної ринкової частки, згорання масштабів господарської діяльності санаторіїв, зменшення доходності фінансово-господарської діяльності.

Для розв’язання наявних проблем санаторно-курортного комплексу ЗАТ „Укрпрофоздоровниця” та покращення його фінансово-господарської діяльності можуть бути запропоновані наступні напрямки:

- 1) здійснити поглиблений аналіз фінансово-господарської діяльності дочірніх підприємств ЗАТ „Укрпрофоздоровниця”, а також можливих перспектив підвищення конкурентоспроможності їх послуг з метою збільшення обсягу продажу путівок на комерційному ринку України. Для цього залучити окрім фахівців ЗАТ „Укрпрофоздоровниця” науковців та консалтингові компанії.
- 2) на основі поглибленого аналізу визначити перспективи розвитку кожного з дочірніх підприємств ЗАТ „Укрпрофоздоровниця” з метою прийняття наступних рішень:
  - реконструкції санаторіїв, які після здійснення відповідних капітальних вкладень зможуть конкурувати на комерційному ринку СКП країни. Для

цих санаторіїв розробити план та стратегію їх розвитку і здійснити фінансування робіт; [3]

- передачу в оренду санаторіїв, які потребують реконструкції, але у них та у ЗАТ „Укрпрофоздоровниця” немає коштів на їх реконструкцію. Для цих санаторіїв визначити вартість орендної плати та інвестиційні зобов’язання орендарів і на комерційній основі передати їх в оренду;
- продажу санаторіїв, які неконкурентоспроможні і які навіть після вкладення в них коштів не зможуть довести рівень СКП до необхідного. Для цих санаторіїв провести із залученням незалежних фахівців і незалежних спеціалізованих установ визначення продажної вартості і їх продаж на конкурсній основі.

3) з метою забезпечення реалізації перспективних напрямків розвитку підприємств СКТ та удосконалення комерційної діяльності, створити у закладі ЗАТ „Укрпрофоздоровниця” відокремлений підрозділ (підприємство), основними функціями якого визначити:

- акумуляцію фінансових ресурсів для забезпечення проведення масштабних проектів реконструкції та розширення ЗАТ „Укрпрофоздоровниця”;
- створення і забезпечення функціонування системи централізованого збуту СКП.

Висновки. Санаторно-курортний комплекс ЗАТ „Укрпрофоздоровниця” втрачає свою конкурентоспроможність на вітчизняному ринку СКП, що призводить до низького рівня їх дохідності, а також випередження обсягів зростання збитковості над прибутковістю діяльності. Недостатність та неефективність капітальних вкладень дочірніми підприємствами ЗАТ „Укрпрофоздоровниця” призводить до його неспроможності ефективно конкурувати на комерційному ринку надання СКП країни. Висока залежність фінансово-господарської діяльності ЗАТ „Укрпрофоздоровниця” від закупівлі СКП фондами соціального страхування може призвести до повного банкрутства у разі втрати такої можливості. Тому все більшої необхідності набуває аналіз наявних проблем та пошук пріоритетних напрямків вдосконалення фінансово-господарської діяльності. Запропоновані шляхи вирішення цих проблем значно зменшать негативні наслідки ситуації, що склалася на сучасному етапі розвитку санаторно-курортного комплексу ЗАТ „Укрпрофоздоровниця”, та забезпечать її покращення.

Література

1. Концепція розвитку санаторно-курортної галузі, спрямована на реалізацію положень [Конституції України](#) (254к/96-ВР), [Закону України "Про курорти"](#) (2026-14) та інших нормативно-правових актів з питань санаторно-курортної галузі. [Текст].

2. Конкурентоспроможність санаторно-курортного комплексу: стан та загрози розвитку. – ЗАТ „Укрпрофоздоровниця” [Текст]: Київ – 2009р.

3. Лепа Н.Н., Гужавина И.В., Брагин В.П. Реструктуризация как фактор повышения конкурентоспособности // Экономика промышленности: Сб. науч. тр. / НАН Украины. Ин-т экономики промышленности. [Текст]: Донецк, 2003. – С. 271-281

4. І.О. Федоров оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств санаторно-курортного комплексу.[Текст]: Суми – 2002р.